Narzędzia Wspierające Programowanie

Bash - dalsze rozszerzenie

- W tym skrypcie omówimy szereg dalszych aspektów Basha:
  - procesy
  - strumienie i przetwarzanie potokowe
  - zmienne
  - pętle i warunki
  - skrypty.

Ciekawe kompendium znajdziemy np. [tutaj].

• Jak obsługiwać procesy.

Podejrzyjmy je w monitorze:

\$ top lub htop

(wyjście: q)

i wypiszmy w terminalu:

\$ ps

(Skrót PID oznacza numer procesu).

Zobaczyliśmy jednak tylko procesy w naszej sesji.

Aby zobaczyć wszystkie (nasze), wpiszmy:

\$ ps -u {login}

Warto też spojrzeć na ich hierarchię:

\$ ps -u {login} --forest

Widzimy, że każdy proces jest "podpięty" pod poprzednika, który go wywołał.

Skasujmy proces, podając jego PID:

\$ kill {PID}

kasowanie na silniejszym priorytecie:

\$ kill -9 {PID}

Uwaga: skasowanie procesu-rodzica wyśle sygnał kasowania do procesów-dzieci. Zatem, skasowanie terminala (lub sesji ssh) wyłączy wszystkie programy pod to podpięte.

Zamknięcie okna graficznego:

\$ xkill

(a teraz kliknij myszką w okno)

(+) Dodatek

Wypiszmy "rodziców" procesów (PPID): \$ ps -f

Wypiszmy nr/y procesów, gdy znamy nazwę: \$ pidof {nazwa}

Procesy c.d.: front, tło, pauzowanie

Włączmy w sesji program: \$ sleep 200

Tryb, w którym działa teraz proces, nazywa się foreground (front): proces ma kontakt z terminalem, może tam kierować napisy.

Zapauzujmy teraz nasz program: \$ [Ctrl Z]

Wypiszmy listę zadań włączonych w naszej sesji: \$ jobs

[1]+ Stopped sleep 200

Nasze zadanie ma na tej liście nr. 1. Wznówmy je, ale niech przejdzie do trybu background (tło): \$ bg %1

⇒ nie blokuje terminala, ale działa (sprawdź: jobs).

Wysuńmy je teraz z tła na front: \$ fg %1

Teraz przerwijmy nasz proces (zakończmy go): [Ctrl C]

Włączmy teraz program z oknem graficznym: \$ gedit

Włączenie grafiki blokuje terminal aż do jej wyłączenia (lub zapauzowania przez [Ctrl Z]). Cofnijmy się, wyłączając gedit. Linux ma operator & (ampersand),

który od razu wpuszcza program do tła. Spróbujmy: \$ gedit &

Mamy kontakt i z terminalem, i z edytorem.

Nb.: procesy w tle są wciąż podpięte pod sesję: \$ ps -u {login} --forest

Strumienie

Gdy program w Linuxie wypisuje tekst do terminala, to tak naprawdę przekazuje tekst do tzw. "standardowego strumienia wyjścia". W C++ polecenie cout przekazuje tekst do linuxowego strumienia stdout, a komenda cerr - do strumienia stderr (jest to strumień błędów). Z kolei, do programu Linux podłącza standardowy strumień wejścia stdin: Gdy za pomocą cin użytkownik podaje tekst z klawiatury, tekst przechodzi przez ten strumień.

Strumienie wyjścia: stdout i stderr

Tekst w stdout można przekierować z ekranu na plik, używając znaku >

\$ ls > myout

Jeśli plik istniał wcześniej, to zostanie nadpisany.

Ale można poprzez >>> dopisać do końca pliku:

\$ cat "End of list" >>> myout

Co jednak, gdy chcemy przekierować stderr na plik? Okazuje się, że powyższy strumień "zwykły" ma nr 1, a strumień błędów – nr 2. Napiszmy więc tak:

\$ ls * i.dont.exist 1>myout 2>myerr

A jeśli chcemy, aby komunikaty o błędach trafiały też do stdout, to piszemy tak:

\$ ls * i.dont.exist 1>myout 2>&1

Można też przekierować strumień donikąd.

Służy temu miejsce docelowe /dev/null . Np:

\$ ls * i.dont.exist 1>/dev/null

Strumień wejścia: stdin

Jak dotąd, użytkownik zapytany – odpowiadał z klawiatury.

Ale można pod stdin podpiąć plik, używając < .

Jako przykład, użyjmy polecenie wc -w,

które poda liczbę słów w badanym tekście. \$ wc -w < myout

Ale można też, używając operatora ≪ , podać tekst

ad hoc, umawiając się na hasło końca (np. EOF):

\$ wc -w << EOF

a b c

d e f

EOF

→ odpowiedź:

6

Na koniec, używając <<< , podamy do stdin jedną linię tekstu. Jeżeli w linii są jawnie spacje, to trzeba ją otoczyć przez ''lub "". Dla przykładu, wczytajmy do kalkulatora bc działania:

\$ bc -l <<< '2 / 3'

0.6666666666666

Zaczynamy dostrzegać, że Linux ma dedykowane narzędzia do konkretnych zadań. To nie przypadek. Pierwsza zasada w "*Unix philosophy*" to: "*Make each program do one thing well.*" Przyjrzyjmy się kilku narzędziom, które wkrótce zaprzęgniemy do tzw. "przetwarzania potokowego"

```
- wc {plik} lub <strumień</pre>
                                 (word count): narzędzie do zliczania w tekście. Opcje, np:
                                 Opcją wskazujemy, co ma zliczać. Np.:
                    podaj liczbę linii
  -l
                    podaj liczbę słów
  -\mathsf{w}
                    podaj liczbę znaków
  -\mathsf{m}
                    $ wc -l myout
  Np.:
- cut {opcja} {plik} lub <strumień</pre>
                                             Wycina z tekstu kawałek i wypisuje go. Opcje:
                    znaki, akceptuj w zakresie { }
  -c {zakres}
                    słowa (fields = pola), akceptuj w zakresie { }. Domyślny delimiter: Tab
  -f {zakres}
  -f {zakres} -d {znak}
                                                              Domyślny delimiter: {znak}
  --complement odwróć zasadę filtrowania
     {zakres}: W jaki sposób możemy go zapisać? np. 2 2- -5 2-5
  Np.:
  $ cut -c 6- <<< 'I am just a nice line.'
                                                                   → just a nice line.
  $ cut -c -4 <<< 'I am just a nice line.'
                                                                   → I am
  $ cut -c 6-9 <<< 'I am just a nice line.'
                                                                   → iust
  $ cut -f 5 -d ' ' <<< 'I am just a nice line.'</pre>
                                                                   → nice
  $ cut -f 5 -d ' ' --complement <<< 'I am just a nice line.' → I am just a line.
- tr {z} {na} {plik} lub <strumień
                                              Przekształca tekst, wypisując go. Warianty:
                skasuje znaki ze zbioru
  -d 'zbiór'
                    skasuje bezpośrednie powtórzenia znaku
  -s 'znak'
  Np.:
  $ tr a b <<< 'I am just a nice line.'
                                                          \rightarrow I bm just b nice line.
  $ tr 'a-f' 'A-F' <<< 'I am just a nice line.'
                                                          → I Am just A niCE linE.
  $ tr '1-4' 'a-d' <<< 7654321
                                                             765dcba
  $ tr -d '1-4' <<< 7654321
                                                             765
  $ tr -s ' ' <<< '| One Two Tree | '
                                                              | One Two Tree |
```

Uwaga: jeśli do tr podamy plik, to tr nie zmieni jego wnętrza. Jedynie wypisze przeprocesowany tekst. Aby zmienić frazę w środku pliku, propozycja: sed -i 's/stare_slowo/nowe_slowo/g' {mojPlik}

Plik z kolumnami danych

W naszym katalogu dostępny jest plik data.txt (uwaga: delimiterem kolumn jest tu tab) Wykonajmy kilka manipulacji na tych danych:

```
$ head -2 data.txt
                                       wypisze tylko 2 pierwsze linie pliku
$ tail −2 data.txt
                                       wypisze tylko 2 ostatnie linie
$ cut -f 2 --complement data.txt usunie kolumnę (drugą; domyślny delimiter = tab)
- sort {plik} lub <strumien</pre>
                                       sortuje linie pliku. Opcje:
                       w odwróconym porządku
  -k {nr kol.} względem danej kolumny
                        $ sort -k 2 -r data.txt
  Np.
- paste {plik1} {plik2}
                                       zestawia dwa pliki w sąsiednie kolumny.
  Np. rozdzielmy dane na 2 pliki: names.txt i values.txt, a następnie scalmy obok siebie.
  $ cut -f -2 data.txt > names.txt
  $ cut -f 3- data.txt < values.txt</pre>
  $ paste names.txt values.txt
```

Przetwarzanie potokowe

Poznaliśmy spory zestaw komend pracujących potokowo (stdin → komenda → stdout/stderr). Linux ma operator | (pipe), który treść w stdout wstawia do stdin nowego polecenia. Przykłady:

```
$ ls -1 | wc -l
```

Dowiemy się, ile plików/ścieżek ma katalog.

```
$ cat data.txt | sort -k 3 | cut -f 1
```

Ukaże imiona, posortowane po 3. kolumnie

```
$ cat data.txt | grep 2 | grep 3 | wc -l
```

Zliczy linie mające znak 2 oraz 3.

Oczywiście, na końcu wynik można zapisać do pliku, znakiem > .

Istnieją polecenia, które nie czytają ze stdin , tylko z opcji wywołania. Choćby echo . Aby stdout z poprzednika podać do opcji wywołania następnika, korzysta się z <u>xargs</u> . Np.:

```
$ ls | xargs echo
```

Uwaga: xargs działa osobno na każdej linii stdout poprzednika. Zajdzie więc różnica:

```
$ ls -l | wc -l
$ ls -l | xargs wc -l
```

z listy plików, zostanie podana jej długość dla każdego pliku wc poda jego długość

Bywa jednak, że chcemy poprzedni stdout umieścić w innym miejscu następnego polecenia. Do tego służy opcja –I {symbol}. W ten sposób uczymy Linux, że gdy napotka taki symbol, to ma w jego miejsce wkleić treść linii w stdout. Np:

```
$ ls -1 a*.txt | cut -d '.' -f 1 | xargs -I {} mv -v {}.txt {}.dat
```

Skoro mówimy o wykonywaniu operacji na kolejnych liniach wejścia, to można też wyszukiwać plików i na nich wykonywać nasze operacje:

```
$ find . -name {wzor_pliku} -exec {komenda} {} \;
```

← na każdym znalezionym pliku o danym wzorze wykona komendę, podmieniając nazwę pliku pod {}

```
$ find . -name {wzor_pliku} -execdir {komenda} {} \;
```

← na każdym znalezionym pliku o danym wzorze, przejdzie do jego ścieżki i wykona komendę, podmieniając nazwę pliku pod {}

Dodatek

Istnieje też polecenie tee {plik}, które stdout z poprzednika bocznikuje do pliku. Np.:

```
$ cat data.txt | sort -k 3 | tee sorted.txt | cut -f 3
```

pośredni wynik → sorted.txt

Globbing

Niedługo przejdziemy do pętli zakresowych w Bashu. Są to pętle m. in. po tablicach stringów czy tablicach nazw plików. Omówmy najpierw potrzebną tu cegiełkę.
Globbing = ekspandowanie zakresu stringów oraz nazw (istniejących) plików.

– Nawiasy klamrowe { } służą do ekspandowania stringu w tablicę, według wzorca. Np:

```
$ echo a\{1..5\}b \rightarrow a1b a2b a3b a4b a5b 
$ echo 1\{a..e\}2 \rightarrow 1a2 1b2 1c2 1d2 1e2 
$ echo a\{15..6..3\} \rightarrow a15 a12 a9 a6 
$ echo name\{1,7,9\}.dat \rightarrow name1.dat name7.dat name9.dat 
$ echo name\{06..12..3\}.dat \rightarrow name06.dat name09.dat name12.dat
```

Stosowanie nawiasów jest bardzo pomocne przy zmienianiu nazwy pliku:

```
$ mv abc.{dat,txt} podmiana rozszerzenia
$ mv output{,_2}.dat wstawienie do środka numeru wersji
$ mv {,prefix_}name.out wstawienie prefixu
```

<u>Uwaga</u>: powyższe nawiasy nie umieją wytwarzać ułamków dziesiętnych. Potrafi to polecenie seq :

Nb. możemy nie lubić przecinka jako separatora ułamków. Sposób obejścia:

```
LC_NUMERIC=en_US seq 1.25 0.5 2.75 \rightarrow 1.25 1.75 2.25 2.75
```

Dodatek: więcej o nawiasach { } [tutaj]

Do dalszego kroku wytwórzmy serię plików (będą puste).

```
$ touch {a..d}{1..4}.txt
$ ls ??.txt
```

– nawiasy kwadratowe [ ] . Ekspandują nazwy <u>istniejących plików</u> (nie po-prostu stringi). Np.:

```
$ ls a[13]*
$ ls b[1-3]*
$ ls b[1-3]*
$ ls [ad][2-4]*
$ ls [!ac]*

zaakceptuje pliki mające tu w nazwie 1 lub 3
zaakceptuje pliki mające tu w nazwie litery: a lub c
```

- Dodatek: więcej o nawiasach [] [tutaj] i [tutaj]
- Niech K będzie komendą, która wypisze tekst do stdout.
   Istnieją operatory podstawienia: `k` oraz \$(K), które wkleją ten tekst w dane miejsce. Np.:

```
$ echo Poczatek `seq 1 3` koniec  → Poczatek 1 2 3 Koniec
$ echo Poczatek $(seq 1 3) koniec  → Poczatek 1 2 3 Koniec
```

Zmienne (Variables)

Bash oferuje zmienne, które są bez typów. Mogą mieścić dowolną kombinację znaków. Jeśli zawierają tylko liczby, to mogą być traktowane jako liczby. Jeśli w środku występują spacje, to treść trzeba objąć w ' ' lub " ".

\$ var="123 abc"

\$ echo \$var

Aby użyć zmiennej, poprzedzamy ją \$

Można wstawić zmienną do środka napisu. Ale trzeba uniemożliwić zlanie jej z otoczeniem: \${var}.

\$ num=1234

\$ filename=prefix_\${num}.dat

\$ echo \$filename

→ prefix_1234.dat

W kombinacji z operatorem przypisania, zmienna może przechować wypis z polecenia:

\$ mydate=`date`

\$ myfiles=\$(ls)

Aby wczytać do zmiennej (np. z klawiatury), używamy komendy read. Za opcją –p można dać monit:

\$ read -p "Wpisz cos: " var

Można tej komendy użyć również do czytania ze strumienia lub pliku. Np.:

\$ read var <<< 'To tylko przyklad.'

Zasięg zmiennych. Domyślnie, zmienne utworzone w naszej sesji – istnieją tylko w niej.
 W Bashu tę klasę zmiennych nazywa się "shell variables" (zmienne powłoki).
 Tych zmiennych nie widzą: ani sesja nadrzędna, ani w terminalu obok, ani podprocesy naszej sesji.

Ale można zmienną uwidocznić dla naszych podprocesów. Robimy to poleceniem export:

\$ export filename

Udostępni tę zmienną podprocesom

\$ export var2=test

Utworzy var2 i udostępni ją podprocesom

Tę klasę zmiennych nazywa się "environment variables" (zmienne środowiskowe).

\$ ls -l | wc -l

z listy plików, zostanie podana jej długość

\$ ls -l | xargs wc -l

dla każdego pliku, po kolei wc poda jego długość

- Linux oferuje predefiniowane zmienne środowiskowe. Niektóre z nich:

PWD obecna ścieżkę pracy

HOME ścieżka domowa użytkownika

USER login użytkownika

PATH zestaw ścieżek, na których będzie szukał aplikacji RANDOM poda losową liczbę całkowitą z przedziału [0 .. 32767]

\$ nr procesu aktualnej sesji

• Przydatne polecenia do manipulacji na nazwach plików:

\$ readlink -f mojplik.txt rozwinie nazwę, dodając jej pełną ścieżkę
/home/login/mojplik.txt

\$ dirname /home/login/mojplik.txt wyciągnie samą ścieżkę, wycinając nazwę /home/login

\$ basename /home/login/mojplik.txt .txt na dodatek usunie rozszerzenie .txt
mojplik

Wynik takiej operacji możemy np. wstawić do zmiennej:

\$ AnalysisDir=\$(dirname /home/login/mojplik.txt)

• Skrypt w Bashu: to plik z poleceniami, interpretowany przez Basha.

W pliku hello.sh napiszmy najprostszy skrypt Basha:

```
#!/bin/bash
echo "Hello, World!"
```

Pierwsza linia to tzw "shebang". Mówimy w niej, jaki język ma interpretować kod (tu: bash) Pytanie, jak wywołać ten skrypt. Próba wprost (./hello.sh) się nie uda. Aby zrozumieć powód, wylistujmy:

```
$ ls -og hello.sh
```

Jak widać, plikowi brak praw do wykonania. Wkrótce je nadamy, ale na razie włączmy skrypt inaczej:

```
$ source hello.sh lub:
$ . hello.sh
```

Na skutek takiego wywołania skryptu, kod będzie częścią naszej sesji (i procesu) . Teraz nadajmy skryptowi prawa wywołania i następnie wywołajmy go jak każdą aplikację:

```
$ chmod 755 hello.sh
$ ./hello.sh
```

Linux otworzy dla niego podproces i w nim wywoła skrypt. Aby "poczuć" różnicę, utwórzmy zmienną (pamiętamy, że bez export zmienna nie przeniknie do podprocesu).

```
$ var=123
```

I zmieńmy skrypt na taki:

```
#!/bin/bash
echo _${var}_
```

Teraz wywołajmy skrypt na dwa odmienne sposoby:

Oczywiście, można wymusić widoczność zmiennej w podprocesach:

Aby umożliwić wywołanie skryptu z opcjami wejścia, w kodzie dostępne są zmienne specjalne:

```
$0 nazwa bieżącego skryptu lub sesji

$# ilość opcji, jaką wpisał użytkownik przy wywołaniu skryptu

$1 $2 $ ... kolejne opcje wywołania

$@ lista opcji wywołania, oddzielonych spacją
```

Napiszmy skrypt inputarg.sh:

```
#!/bin/bash
echo $#
echo $0 $1 $2 $3
```

i wywołajmy go tak:

• Petle. Bash ma kilka rodzajów petli: for, while, until, select.

Pętle są konieczne przy seryjnej obróbce danych. Również potrzebne przy posyłaniu zadań na farmę. Omówimy tu tylko pętlę for . Są dwa rodzaje takiej pętli.

for - jako pętla zakresowa. Iteruje ona po liście: liczb/stringów, ale i plików/ścieżek. Typowa składnia:

```
for {zmienna} in {lista}; do
    {działania}
done
```

Przykłady różnych rodzajów list w nagłówkach "zakresowego for" :

```
for i in a1 b2 c3;
for i in {03..12..3};
for i in $(seq 3 3 12);
for i in a*.txt;  ← po plikach w katalogu, zgodnych ze wzorcem
for i in */;  ← po wszystkich podścieżkach katalogu
for i in $@;  ← po opcjach wywołania
```

Przykładowy skrypt z pętlą zakesową:

```
#!/bin/bash
for i in {01..05} ; do
echo $RANDOM > myrandom_${i}.dat ← każdemu z plików wpisze liczbę losową
done
```

• Petle c.d.

Inny przykład:

```
#!/bin/bash
for i in a*.txt ; do
   readlink -f $i     ← każdy plik z listy wypisze z pełną ścieżką
done
```

Tak naprawdę, pętlę for można napisać w 1 linii, w prompcie. To się nazywa "one-liner". Powyższy przykład w wariancie one-liner tworzy plik z listą nazw plików:

```
$ for i in a*.txt; do readlink -f $i ; done > myfiles.list
```

- One-linery są poręczne, ale trudna czytelność może być dla nas pułapką.
  A błąd przy pracy z plikami może nas sporo kosztować. Dlatego stosujmy je bardzo ostrożnie.
- Istnieje też pętla for jako pętla "w stylu C" (C-style for loop). Przebiega ona po indeksie. Typowa składnia:

```
for (( i=3; i<8; i+=2 )); do     ← nie poprzedzamy zmiennych znakiem $
    echo $i
done</pre>
```

Blok warunkowy if / elif / else. Jego schemat ogólny wygląda tak:

```
if {warunek logiczny} ; then
  {działania}
elif {warunek logiczny} ; then
                                    ← opcjonalnie
  {działania}
else
                                    ← opcjonalnie
  {działania}
fi
```

Czym jest ten warunek logiczny i jak go kodujemy? Warunek sprawdza relację pomiędzy liczbami czy stringami. Ale też status pliku czy zmiennej. Dobre ściągawki z operatorami warunku są np. [tutaj] i [tutaj].

Zobaczmy kilka przykładów warunku logicznego, najpierw z operatorem [ ]:

```
「 1 == 2 〕
[ $var1 == $var2 ]
[ "$var1" == "1" ]
! [ 1 == 2 ]
```

- ← koniecznie wszędzie spacje
- ← bezpieczniej jest otoczyć obiekty cudzysłowami
- ← aby zanegować, poprzedzamy nawias znakiem!

Jednak operatory mniejszości/większości, które można wpisać do [], wyglądają nieefektownie: [1 -lt 2]

```
Dawno temu wymyślono więc lepszą wersję tych operatorów: [[ warunek ]]:
[[ 1 < 2 ]]
```

A w przypadku porównywania wyrażeń arytmetycznych (w tym w zmiennych) użyć można: ((1 < 2))

(Pokazujemy wszystkie warianty, bo w skryptach i w internecie możecie je wszystkie zobaczyć).

Jednak warunek logiczny może dotyczyć statusu pliku/ścieżki czy zmiennej. Wypiszmy kilka:

```
← czy plik istnieje?
[ -e {plik} ]
[ -d {scieżka} ]
                                         ← czy to jest katalog?
[ -v var ]
                                         ← czy zmienna var istnieje?
[ -n "$var" ]
                                         ← czy zmienna var ma zawartość?
```

nawiasy (( )) służą arytmetyce na liczbach całkowitych. [tutaj] Dodatek: (4) Wyczerpujące omówienie wszystkich nawiasów: [tutaj]

• Blok warunkowy if c.d.

```
Przykładowy skrypt z pętlą for i warunkiem if:
```

```
#!/bin/bash
for i in {a..e}; do
  for j in {1..5}; do
   filename=${i}${j}.txt
   if ! [ -e $filename ]; then
      echo Creating file $filename
      touch $filename
      fi
   done
done
```

Prosty one-liner w prompcie z blokiem if: (nie nadużywajmy tej techniki z uwagi na ryzyko błędu)

```
$ if [ -e a1.txt ] ; then echo "This file exists" ; fi
```

W bloku warunkowym można też użyć poleceń break i continue, tak jak w C/Python:

Przykładowy skrypt:

```
#!/bin/bash
```

```
for i in {01..10} ; do
  filename=myrandom_${i}.dat
  if ! [ -e $filename ] ; then
    echo "File $filename does not exist."
    break
  fi
  read val <$filename
  if (( ${val} < 15000 )) ; then
    continue
  fi
  echo "In File $filename val = $val ≥ 15000"
done</pre>
```

Z racji ograniczeń czasowych, tu kończymy naukę Basha.

Jeżeli chcesz nauczyć się o nim więcej, w następnych krokach rozważ zapoznanie się z:

```
- funkcjami (np. [tutaj] i [tutaj] )
```

- tablicami (arrays; np. [tutaj] i [tutaj])